



Draagkrachtmodel voor Reewild

van Ir. J. Poutsma

De hoeveelheid voedsel is van belang voor het aantal dieren dat in een gebied kan leven. De grootte van de populatie wordt hierdoor bepaald. In populaties vinden voortdurend kleine schommelingen plaats omdat het geboortecijfer niet gelijk is aan het sterftecijfer.

Ook is het emigrerende gedeelte van de populatie meestal niet gelijk aan het immigrerende aantal dieren. Het is karakteristiek voor populaties dat er schommelingen optreden.

Wanneer het aantal reeën toeneemt zal de vraatdruk van de dieren groot worden. De reeën beconcurreren elkaar en de planten hebben te lijden onder de hoge vraatdruk. Als reactie hierop maken de planten minder jonge scheuten waardoor het voedselaanbod daalt. Daardoor wordt het terrein minder geschikt voor reeën, een aantal emigreert, de sterftekans wordt groter en de gemiddelde conditie van onder andere de geiten neemt af waardoor de reproductie minder wordt.

Door al deze maatregelen zijn er nu minder reeën in het terrein, daardoor hebben de planten minder te lijden onder de vraatdruk van de reeën waardoor het voedselaanbod stijgt. Doordat er nu meer voedsel in het terrein aanwezig is, kunnen er meer reeën leven. Daardoor wordt de emigratie minder, de algehele conditie wordt beter, het geboortecijfer stijgt en de vraatdruk wordt weer verhoogd. Het hele verhaal begint weer opnieuw.

Het is goed voor te stellen dat in biotopen met een grote variatie aan bereikbaar voedsel er een evenwichtstoestand ontstaat tussen het voedselaanbod en het aantal reeën.

Draagkracht

Om zo'n evenwichtssituatie vast te stellen heeft men het begrip draagkracht ingevoerd.

Onder draagkracht verstaat men het maximale aantal dieren dat blijvend gebruik kan maken van een gebied zonder dat het bodem- en vegetatiecomplex negatief wordt beïnvloed.

Draagkracht en reeën

Het aantal reeën dat in een gebied verblijft wordt voornamelijk bepaald door de hoeveelheid voedsel. We hebben reeds gezien dat reeën planteneterende herkauwers zijn. Hun spijsvertering kan slechts lichtverteerbare plantendelen verwerken. Hun stofwisseling is hoog, waardoor ze plantendelen opnemen die veel voedingsstoffen bevatten. Reeën zijn concentratie selectors die als browsers plantaardig voedsel verzamelen.

Gedurende de voorjaars- en herfstmaanden wordt er meer voedsel opgenomen dan er wordt verbruikt. Dit gebeurt in het voorjaar om de geslonken winterreserves weer aan te vullen en om in de herfst een vetreserve aan te leggen om de komende wintermaanden te overleven. Tijdens de wintermaanden is het aanbod van geschikt voedsel schaars.

We hebben gezien dat reeën zich aan deze schaarsteperiode hebben aangepast. Hun stofwisselingsniveau is verlaagd, ze zijn minder actief en hebben minder eetlust. Gedurende de voorjaars- en zomermaanden eisen volwassen reeën een eigen gebied op. Hierdoor stellen ze een bepaalde hoeveelheid voedsel garant.

Vaststellen van draagkracht

Het is van belang voor ieder ecosysteem de draagkracht ter plaatse vast te stellen. Om dit te doen moet het terrein worden geïnventariseerd. Alvorens de inventarisatie plaats vindt moeten er een aantal vragen worden gesteld.

- hoeveel voedsel is er in het gebied aanwezig?
- welke voedselplanten zijn voor reeën beschikbaar?
- in welk jaargetijde is het voedsel beschikbaar?

Daarnaast moeten er ook enige vragen worden gesteld t.a.v. de reeën

- hoeveel reeën bevinden zich in een bepaald jaargetijde in het gebied?
- waar komen de reeën in het gebied voor?
- uit hoeveel jonge- en volwassen reeën bestaat de populatie?
- hoe groot is de voortplantingssnelheid van de populatie?

Methoden

Vegetatie

Inventarisatie van de vegetatie

1. De plantendelen moeten bereikbaar zijn. (0 - 120 cm)
2. De plantendelen moeten licht verteerbaar zijn.
3. Voornoemde planten moeten in het voorjaar, de zomer en in de herfst in het gebied aanwezig zijn.

Terreingedeelten in het gebied kunnen op grond van deze drie punten worden ingedeeld:

Terreingedeelten waar meer dan 60 % van de vegetatie uit planten bestaat, zoals boven beschreven, worden met de kwalificatie GOED gewaardeerd.

Terreingedeelten waar 30 - 60 % van de vegetatie uit planten bestaat, zoals boven beschreven, worden met de kwalificatie MATIG gewaardeerd.

Terreingedeelten waar 0 - 30 % van de vegetatie uit planten bestaat, zoals boven beschreven, worden met de kwalificatie SLECHT gewaardeerd.

Door de terreingedeelten afzonderlijk te bemonsteren en de verkregen gegevens in een kaart te verwerken, krijgt men een overzicht van het voedselaanbod van het gebied.

Reeën

Tellingen

In de gebieden worden gedurende het gehele jaar tellingen uitgevoerd. De uitkomsten van drie opeenvolgende schemerperiodes tellingen, zoals die vaak in ons land worden uitgevoerd, omvatten niet alle aanwezige reeën. Over het algemeen wordt een reeënpopulatie met deze telmethode onderschat, maar de mate waarin de populatie systematisch wordt onderschat is onmogelijk in het algemeen aan te geven. De uitkomsten zijn afhankelijk van een groot aantal factoren zoals de weersomstandigheden, het tijdstip van het jaar en de dag, de kwaliteit van de tellers en de structuur van het gebied, enz. Onderschattingen kunnen variëren van 20-50 %, maar het is uit de literatuur bekend dat met deze tel-

methode onderschattingen van meer dan 100 % geen uitzonderingen zijn.

Dode reeën

Om inzicht te krijgen in de draagkracht van een gebied is het noodzakelijk dat dode reeën worden bemonsterd. Vooral de kalveren zullen veel informatie kunnen verstrekken over de draagkracht. Reekalveren zijn immers produkten van het gebied.

Welke gegevens zijn hiervoor van belang?

- a) **Lichaamsgewicht.** Hieronder wordt verstaan het wilbraadgewicht + kop.
- b) **Conditie.** De conditie van reeën wordt bepaald door vaste gegevens, als de romplengte en de borstdiepte te vergelijken met een variabel gegeven zoals het lichaamsgewicht.
- c) **Groei.** De groei van de jonge dieren wordt bepaald aan de hand van de lengte van de onderkaak.
- d) **Leeftijd.** De leeftijd wordt bepaald aan de hand van de gebitsslijtage.
- e) **Voortplantingssnelheid.** De voortplantingssnelheid wordt bepaald door het aantal embryo's per reeëit te noteren. Deze gegevens worden vergeleken met gegevens van veldwaarnemingen. Het aantal kalveren dat gedurende de wintermaanden een geit vergezelt.
- f) **Vetreserves.** De vetdepots rond de nieren, tussen de darmen en in het beenmerg worden bepaald. Hierdoor wordt inzicht verkregen in de hoeveelheid beschikbaar voedsel in een gebied.

In terreingedeelten met de kwalificatie MATIG worden alle kalveren, jaarling bokken en enkele smalreeën en volwassen reeën geschoten.

In terreingedeelten met de kwalificatie GOED wordt geen afschot vervuld.

Op deze wijze wordt de fokgroep, de sociaal hoog in de hiërarchie staande reeën, gespaard. Deze dieren bevesten zich in de beste terreingedeelten. Het afschot concentreert zich op dat gedeelte van de populatie dat zich in de marginale terreingedeelten ophoudt.

De selectie geschiedt door de reeën zelf, de hiërarchische structuur van de reeënpopulatie bepaald de sociale rangorde van de dieren. De jager neemt de "outcast" van de populatie weg. Op deze manier wordt het beheer van reeënpopulaties niet een selectie van enkele individuen, maar het bijsturen van een populatie op grond van de draagkracht van verschillende terreingedeelten in het te beheren gebied.

Zie voor uitvoering van de methode in de praktijk Reewildbeheer van grote oppervlakten - De Jager nr. 6, 1989 pagina 125 t/m 127.

(Outcast van de populatie = die dieren, die niet in de populatie getolereerd worden - (uitgestoten)).

Afschotplan

Tengevolge van de jacht vindt er selectie plaats. Hierdoor kunnen bepaalde eigenschappen uit een populatie verdwijnen. Meestal wordt het verlies weer hersteld doordat er uitwisseling bestaat tussen individuen van verschillende deelpopulaties.

Een goede maat voor het uitvoeren van reewildbeheerplannen is niet de afmetingen van het gebied, maar het aantal reeën dat er voorkomt. Een te beheren populatie reeën moet uit ongeveer 200 dieren bestaan. Vaak zullen de reeën zich niet in één WBE-gebied ophouden, maar zijn ze verspreid over meerdere WBE's.

Om tot verantwoord beheer te komen zullen enige WBE's moeten gaan samenwerken.

Zoals reeds is vermeld, is het afschotplan een onderdeel van het reewildbeheerplan. De twee begrippen reewildbeheer en afschot worden vaak door elkaar gebruikt. Toch zijn ze goed van elkaar te onderscheiden. Het reewildbeheerplan omvat alle maatregelen die worden uitgevoerd om de doelstelling te realiseren. Het afschotplan is een onderdeel van het reewildbeheerplan, waarin het percentage afschot voor dat jaar is vastgelegd.

Bovendien wordt in het afschotplan aangegeven de plaatsen waar het afschot zal plaatsvinden. Het afschotplan kan jaarlijks worden bijgesteld indien dit nodig blijkt. De gegevens verkregen uit de jaarlijks gehouden inventarisaties geven hieromtrent informatie.

Plaats van het afschot

Het afschot vindt plaats op grond van de gegevens die door middel van de inventarisatie zijn verkregen.

In terreingedeelten met de kwalificatie SLECHT worden alle reeën geschoten.